

Цивілізація класического іслама. – Екатеринбург, 2006. – С.477; 5. Большаков О.И. Средневековый арабский город // Очерки истории арабской культуры V-XV вв. – М., 1982. – С.214; 6. Халидов А.Б. Книжная культура // Очерки истории арабской культуры X-XV вв. – М., 1982. – С.241; 7. Феоктистов А.М. Проблемы культурно-исторического процесса в социально-экономическом учении Ибн Хальдуна // Проблемы философии. Межведомственный научный сборник. Вып. 41 – К., 1977. – С.127; 8. Бациева С.М. Историко-философский трактат Ибн Хальдуна «Мукаддима». – М., 1966. – С.121; 9. Степанянц М.Г. Восточная философия. Вводный курс. Учебник-антология. – М., 2001. – С.65; 9. Бациева С.М. Бедуины и горожане в Мукаддиме Ибн Хальдуна // Очерки истории арабской культуры V-XV вв. – М., 1982. – С.355; 10. Сюкияйнен Л.Р. Средневековая политико-правовая мысль арабского Востока // История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение. – М., 1986. – С.184. 11. Феоктистов А.М. Проблемы культурно-исторического процесса в социально-экономическом учении Ибн Хальдуна // Проблемы философии. Межведомственный научный сборник. Вып. 41. – К., 1977. – С.131.; 12. Григорян С.Н. Средневековая философия народов Ближнего и Среднего Востока. – М., 1966. – С.8; 13. Прологомены // Игнатенко А.А. Ибн Хальдун. – М., 1980. – С.127-128; 14. Игнатенко А.А. В поисках счастья. Общественно-политические воззрения арабо-исламских философов Средневековья. – М., 1989. – С.48; 15. Фролова Е.А. Проблема веры и знания в арабской философии. – М., 1983. – С.37.

Ю.І.Поп, О.М.Кравчук

СЛОВАЧЧИНА І СЛОВАКИ В „НОВІЙ ЄВРОПІ” Т.Г. МАСАРИКА (1918 Р.)

Не одне десятиліття увагу істориків привертає національно-державне відродження слов'янських народів внаслідок Першої світової війни. Не є винятком і процес утворення острівця демократії в Центрально-Східній Європі міжвоєнного періоду – Чехословацької республіки. Основу її створення становила чехословацька ідея Т.Г. Масарика. Вона відіграла доленосну роль в історії обох народів, але, разом з тим, не позбавила їх лідерів від багатьох непорозумінь в період першої ЧСР. Ускладнення у відносинах чеських і словацьких лідерів були головною складовою національного питання в першій республіці. Всебічне розуміння його змісту вимагає аналізу рецепції словацького питання представниками чеської еліти, оскільки в її руках перебували важелі політичного впливу в новій державі. Особливу цікавість викликає сприймання словацького питання Т.Г. Масариком. Це обумовлено тією безпрецедентною історичною роллю, яку він відіграв в процесі утворення ЧСР, розробці ідейних основ і практичних заходів національної політики цієї держави щодо Словаччини.

З фактологічної точки зору зазначена проблема розкрита доволі ґрунтовно, але зі значною диференціацією її оцінок. З одного боку, визнавалося те, що фікція чехословацької нації полегшила чеським емігрантам пояснення західним політикам необхідності створення держави чехів і словаків (А. Гаянова) [4, 16–17], а чехословацька держава, „що об'єднала два братських народи”, врятувала від асиміляції словацький народ. (Л. Голотік) [24, 47, 118]. Але водночас чехословацька ідея, що була названа „чехословакізмом”, серйозно критикувалася. Так, словацький історик В. Кулішек оцінив його буржуазною ідеологією. Вона, на думку науковця, офіційно маскувала панування чеської буржуазії над словацькою нацією [11, 50].

Проте, як справедливо підкреслив сучасний чеський історик Я. Опат, термін „чехословакізм” зовсім не слід приписувати першому президенту ЧСР: „Масарик про „чехословакізм” ніколи не говорив і не писав. Для нього чехи і словаки завжди були етнічно дуже близькими народами... „Чехословакізм” як термін є історичним продуктом в першу чергу противників і ворогів Масарикового розуміння демократії зліва і справа” [16, 8]. Сучасні чеські історики наголошують на політичному значенні чехословацької ідеї (М. Беднарж [1, 62–68], З. Карнік [7, 22], Р. Квачик [12, 733], Я. Ріхлік [18, 60, 61], М. Шестак [21, 190]). Підкреслюється й один з її мотивів – потреба слов'янської більшості в багатонаціональній державі (М. Йохн) [6, 58]. Зокрема, Я.Опат схарактеризував чехословацьку ідею Т.Г. Масарика як регіональний проект демократичного європеїства [15, 14]. Натомість словацькі науковці підкреслюють не тільки політичне значення чехословацької ідеї (В. Бокош [2, 112], М.С. Дюріци [3, 41], Д. Ковач [8, 34], М. Пекнік [17, 227]), але й прагнення деяких представників чеської еліти досягти етнічної єдності чехів і словаків.

Історики з країн Заходу теж висловлюють доволі суперечливі оцінки. На думку Ф. Сеїбта (ФРН), таке широке об'єднання, як чехословацька нація, було сумнівним синтезом, особливо з боку словаків [19, 253]. Американський історик чеського походження І.Ковтун стверджував, що Т.Г. Масарик вважав чехів і словаків двома гілками одного національного племені. Але під „національною єдністю” Т.Г. Масарик розумів „політично єдине суспільство”, поєднання сил, яке б чехам і словакам підтверджувало спільну позицію більшості в новій державі [9, 410–411].

Д. Ротшильд (США) писав, що ідеологія „чехословацької” національності виникла, щоб правити за знаряддя для чеського панування [28, 23–24]. Натомість А. Тейлор, назвавши ЧСР багатонаціональним проектом, підкреслив, що головні принципи Чехословащини виявилися новим варіантом „австрійської ідеї”, метою якої було згуртувати різні народи в одну державу [29, 246, 251].

Українські історики акцентують увагу на політичному підтексті чехословацької ідеї Т.Г. Масарика (С. Віднянський [23], М. Кірсенко [25], Ю.І. Поп [27], В. Фісанов [30], І.О. Шніцер [32]).

Враховуючи актуальність зазначеної проблеми, її неоднозначне висвітлення в історіографії, автори даної статті прагнули висвітлити концепцію словацького питання Т.Г. Масарика в праці „Нова Європа”.

На момент завершення написання „Нової Європи” (1918 р.) Т.Г. Масарик пройшов значний відрізок своєї політичної діяльності, під час якого сформувалися його погляди на словацьке питання. Їх аналіз є передумовою об’єктивного висвітлення „Нової Європи”.

Слід відзначити, що інтерес Т.Г. Масарика до національного питання був обумовлений особистим чинником. Його батько був словаком, а мати походила з чеської онімеченої родини. Зростання в багатомовному й національно строкатому середовищі спонукало інтерес Т.Г. Масарика до національної проблеми. Тому, перебуваючи з 1882 р. в Празі, політик почав, зокрема, цікавитися програмою єдності чехів і словаків. Під час зустрічей зі своїми університетськими колегами він „завжди відстоював думку, що нам чехам, варго в політичному відношенні об’єднатися із словаками.” Т.Г. Масарик заперечував ті положення чеського історичного права, згідно з якими „Словащини зрікалися” [31, 97–98]. Політик прагнув поєднати історичне право з природним. Використання останнього було наслідком чеського розуміння словацького питання в дусі концепції „чехословакізму”. За цією концепцією чехи і словаки вважалися відгалуженнями західнослов’янського племені. Подібні погляди висловлювалися ним і пізніше, а в теоретичній площині їх докладно висвітлено в праці „Карел Гавлічек–Боровський” (1904 р.). В цій праці союз чехів і словаків обґрунтовувався необхідністю чисельного посилення як чехів, так і словаків в їх політичній боротьбі.

Початок ХХ ст. позначений еволюцією політичної програми Т.Г. Масарика. Він поступово відходить від австрославізму. Вже у 1907 р. Масарик розмірковував над можливістю створення самостійної чеської держави з словацькими землями [26]. Передумовою цього, на його думку, було поширення в Європі демократії і соціальної еволюції. Остаточна зміна політичної концепції Т.Г. Масарика відбулась з початком першої світової війни.

Особливістю політичної програми Т.Г. Масарика було те, що вона з самого початку війни була чехословацькою. В жовтні 1914 р., у розмові з Р. Сетоном–Уотсоном, а в більш розгорнутому вигляді – у меморандумі „Незалежна Богемія”, направлено урядам держав Антанти в травні 1915 р., Т.Г. Масарик відзначив, що після поразки Німеччини може бути створено демократичне і конституційне Чеське королівство, яке в своїх історичних кордонах мало бути об’єднане з етнічно словацькими районами Угорщини [5, 251, 274].

Вимогу приєднання Словащини до Чеського королівства Т.Г. Масарик аргументував природним правом [12, 723]. Т.Г. Масарик вважав, що „Держава і нація мають бути єдиними. Національність сама собою є другорядною. Дуалізм є не що інше, як присяга відносно нас чехо–словаків і слов’ян загалом”, стверджував політик [10, 17]. Він стверджував, що „словаки є чехами, однак використовують своє нареччя як літературну мову” [5, 266]. Цього вимагала сама теза про те, що багатонаціональні держави не виправдали себе і тому необхідно створити держави національні. Інакше було б неможливо переконати держави Антанти в доцільності виникнення держави чехів і словаків [18, 54]. Звичайно, те, що словаки в меморандумі були названі чехами, не обов’язково означало етнічний підтекст, адже самі чехи були означені богемцями, що було територіальною ідентифікацією [18, 44].

Одночасно, прагнучи здобути підтримку словацьких емігрантів у США, Т.Г. Масарик дав згоду на укладення емігрантськими організаціями (Чеським національним об’єднанням і Словацькою лігою) 22 жовтня 1915 р. Клівлендської угоди. Вона передбачала „об’єднання чеської і словацької нації в федеративному союзі держав з повною національною автономією Словащини”, тобто створення федеративної Чехо–Словацької держави [17, 231]. Цією угодою визнавалось існування окремої словацької нації.

Політичне об’єднання чехів і словаків Т.Г. Масарик обґрунтовував взаємовигідністю,

потребою кількісного посилення слов'янської більшості відносно меншин. В статті „Чехословацька єдність” (часопис „Чехословацька самостійність” від 10 грудня 1916 р.) Т.Г. Масарик відзначив, що об'єднання чеських земель зі Словаччиною буде корисним обом сторонам: „Об'єднанням зросте слов'янська більшість населення всіх земель майже до 9 мільйонів і буде відповідно сильніша відносно меншин.” [14, 43–45].

При цьому Т.Г. Масарик і далі продовжував акцентувати увагу на тому, що політичний союз чехів і словаків має національну основу. Так, в січні 1917 р. в лондонському часописі „Нова Європа”, у розділі „Про назву чехословацької держави” Т.Г. Масарик зауважив, що „Словаки є чехами” (в англійському оригіналі тексту чехи знову були названі богемцями) [22, 25]. Т.Г. Масарик акцентував увагу саме на політичному союзі етнічно близьких народів – чехів і словаків, підкреслював державотворче розуміння чехословацької нації. В тому самому часописі 22 лютого 1917 р. він писав: „Слово „чехо–словак”, будучи більш пізньою мовною формою, застосовується для позначення тісного союзу...” [30, 85].

Найбільше уваги Словаччині і словакам Т.Г. Масарик приділив у своїй програмній праці – „Нова Європа. Слов'янська точка зору.” [20, 23]. Роботу над нею було завершено у Вашингтоні в жовтні 1918 р. „Нова Європа” писалась як пропозиції повоєнного мирного врегулювання, містила чимало просвітницьких, гуманістичних поглядів політика на національне питання. Одна з найголовніших засад Т.Г. Масарика полягала в наступному: „Насильницьке пригноблення, денационалізація, національні суперечності у всіх змішаних державах є великою втратою сил і зниженням морального рівня; пануюча нація, яка пригнічує, завдає собі шкоди тим, що допустила насильство і тим, що приймає не найкращі риси пригніченої нації.” [13, 106].

У „Новій Європі” Т.Г. Масарик виходив з переконання, що чехи й словаки є однією нацією „смути менших і малих народів” [13, 82], але зауважив, що „Дехто вважає словаків окремою нацією...”. Політик використовував як термін „чехословаки”, так і термін „чехи і словаки” [13, 102], відзначав неусталеність поняття „нація”, „народ”. Перше поняття він трактував у політичному розумінні, як сукупність громадян однієї держави, під другим – „народ” – „маси народу в демократичному розумінні” [13, 93].

Розглядаючи різні способи врегулювання національного питання, Т.Г. Масарик писав, що федералізації Австрії та національній автономії „не вистачить для національної більшості, цілої нації” – чехословаків [13, 107]. Політик наголосив, що „чехи мають історичне право на самостійність чеських земель... Крім того, мають природне і історичне право на приєднання Словаччини, брутально пригніченої угорцями...” [13, 149–150]. Розкриваючи історичні аргументи політичного об'єднання чехів і словаків, він писав, що „Словаччина, що утворювала ядро Великоморавської імперії, угорцями була відрізана в 10 столітті, пізніше на короткий час своїми співплемінниками була політично об'єднана, певний час була самостійною. Культурно словаки залишились постійно в тісному зв'язку з чехами”.

Торкаючись майбутнього статусу Словаччини і словаків в їх спільній з чехами державі, Т.Г. Масарик твердив, що „Словаки будуть в школах і в усій цивільній адміністрації використовувати свою мову; мовного питання немає, тому що кожний словак, і неосвічений, розуміє чеську і кожен чех – словацьку.” Політик вважав, що „Словацька мова є архаїчним діалектом поряд з моравським і центральним діалектом чеським (празьким). Словацька мова не могла під угорцями літературно вільно розвиватись і в значній мірі чеська мова була в своєму розвитку затримана політичним занепадом. Кожний чех розуміє словацьку і навпаки; різниця полягає тільки в архаїчних формах і в окремих словах; словацька мова має такий самий акцент як чеська. Словацька була запроваджена як літературна мова в кінці XVIII ст. Між чеськими і словацькими літераторами були сильні суперечки про словацьку мову, самі словаки, як Коллар і Шафарик, побоювались національного роз'єднання; сьогодні ці суперечки практично вирішені, для молодшої генерації на обох сторонах мовного питання не існує, національна і державна єдність використанням словацької мови ніяким чином не є під загрозою” [13, 149–150].

Розглядаючи питання економічного становища Словаччини, Т.Г. Масарик підкреслював відмінний ступінь її розвитку порівняно з чеськими землями. Крім того, він відзначив: „Так як гірська північ має багато природного багатства, особливо залізної руди... і великих лісів, які невикористані, край міг би бути вельми вигідно індустріалізований. Міг би допомагати іншим чеським землям тією сировиною, якої їм не вистачає, як залізною рудою, міддю, золотом і оловом. Край той так само є добрим для розведення вівців і рогатого скоту; схожий з Сілезією, сьогодні виступає в промислової, і міг би так само розвинутиись” [13, 156]. Політик наголосив і на актуальності проведення аграрної реформи в Словаччині [13, 159].

В підсумку „Нова Європа” допомогла в обґрунтуванні необхідності створення ЧСР на Паризькій мирній конференції. В інтересах обох народів Т.Г. Масарик офіційно ставив на порядок денний тільки чехословацьке питання. Враховуючи принцип „одна держава – одна нація”, Т.Г. Масарик вживав категорії „чехословаки”, „чехословацька нація”. Цим політик підкреслював союз двох націй у визвольній боротьбі, їх державотворчість. Проблема Словаччини Т.Г. Масариком розглядалася тільки в адміністративному, економічному, культурному аспектах. Він не піднімав питання правового статусу Словаччини в „Новій Європі”.

Практика ЧСР показала відсутність офіційних спроб центральних владних структур нової держави чехізувати словаків. Однак неточне формулювання ідеї чехословацької нації уможливило її етнічне розуміння. В період першої республіки чеські політики неодноразово висловлювалися про перспективу етнічної єдності чехів і словаків. Свідченням цього є вживання етнографічної конструкції „чехословаки” при переписах населення в ЧСР. За відсутності державно-правових форм регулювання відносин чехів і словаків це призвело до напруженості між їх лідерами [2, 107–108].

Позитивна роль чехословацької ідеї є незаперечною на етапі виникнення ЧСР [21, 195]. Союз зі словаками зміцнював позиції чехів відносно багаточисельної німецької меншини, а словаків – відносно угорців, зміцнював міжнародні позиції нової держави. Для словаків чесько-словацька концепція звільнення була найоптимальнішою, але вважалась тільки тактичним засобом звільнення і конституювання Словаччини в міжнародно визнаних кордонах.

Чехословацька ідея, не дивлячись на авторитет Т.Г. Масарика, не виправдала випробування часом, остаточно не вирішувала словацького питання. Негативним моментом в 75-річному державному співжитті з чехами стали втрат 600 тисяч чехізованих словаків і 400 тисяч словаків-емігрантів. Але демократизм ЧСР об'єктивно створив можливість словакам відстоювати власну національну ідентичність. Словаки змогли досягнути небувалого розмаху і структурного до конституювання [10, 30, 57–58]. Свідченням цього є створення Словацької Республіки в 1993 р.

Звичайно, зазначену тему досліджено ще далеко не повністю. Еволюцію поглядів Т.Г. Масарика в словацькому питанні необхідно дослідити в широкому контексті політичної діяльності названого вченого і державника як в теоретичній (до Першої світової війни), так і в практичній площині – в період боротьби за незалежність чехів і словаків і на посаді президента ЧСР в 1918–1935 рр.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Bednař M. Masarykova idea československého státu. // T.G. Masaryk a situace v Čechách a na Moravě od konce XIX. století do německé okupace Československa. Sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého kolokvia pořádaného ve dnech 31. května – 2. června 1996 v Praze ve vile Lanna. – Praha: Ústav T.G. Masaryka, 1998.;
2. Bokoš V. Poznámky k čechoslovakizmu jako ideologii // Slovensko v politickom systéme Československa. (Materialy z vedeckého sympozia). Časť 11-13 novembra 1991. – Bratislava, 1992.;
3. Durica M. Nazionalizmus v historickom vyvoji Slovákov // Historicky zbornik 8 (1998). – Martin: Matica slovenska, 1999.;
4. Gajanová A. ČSR a středoevropská politika velmocí (1918-1938). – Praha: Akademia, 1967.;
5. Galandauer J. Vznik Československe republiky 1918. Programy, proekty, perspektivy. – Praha, 1988.;
6. John M. Českoslovakismus a ČSR. 1914 – 1938. Praha, 1994.;
7. Kárník Z. České země v éře První republiky (1918-1938). – Díl první. – Vznik, budování a zlata léta republiky (1918-1929). – Praha, 2003.;
8. Kovač D. T.G. Masaryk a slovenská otázka // T.G. Masaryk a střední Evropa. – Brno, 1994.;
9. Kovtun I. Masarykův triumf. Příběh konce velké války. Praha, Odeon, 1991.;
10. Krajčovič M. Medzinárodnopolitické koncepcie riešenia slovenskej otázky 1914 – 1922. // Historické štúdie. 39. – Bratislava, 1998.;
11. Kulisek V. Uloha čechoslovakizmu ve vztazích Čechu a Slovaku (1918-1938). // Historicky časopis. – 1964. – Ročník XII. – Číslo 1.;
12. Kvaček R. Ke vzniku Československa // Český časopis historicky. – 1998. – Číslo 4.;
13. Masaryk T.G. Nová Evropa / Stanovisko slovasnské / Brno, 1994.;
14. Masaryk T.G. V boji za samostatnost. Uspořádal Prokop Maxa. Státní nakladatelství v Praze, 1927.;
15. Opat J. T.G. Masaryk, evropán, světoobčan. Praha, Ústav T.G. Masaryka, o.p.s., 1999.;
16. Opat J. Teze k masarykově národnostní a státoprávní filozofii do roku 1918. // Masarykova idea československé státnosti v světle kritiky dějin. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 24 a 25 září 1992 v aule Obchodní akademie v Hodoníně. – Praha, 1993.;
17. Pekník M. T.G. Masaryk a niektoré aspekty slovensko-českých vzt'ahov za prvej svetovej vojny // První světová válka, moderní demokracie a T.G. Masaryk. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané ústavem T.G. Masaryka ve dnech 22.-24. září 1994 v zámku v Liblicích u Mělníka. – Praha, 1995.;
18. Rychlík J. Češi a Slováci ve 20 století. Česko-slovenské vztahy 1914-1945. – Bratislava, 1997.;
19. Seibt F. Německo a Češi. Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy. – Praha: Academia, 1996.;
20. Sládek M. Němci v Čechách. Německá menšina v českých zemích a Československu: 1848-1946. – Praha, 2002.;
21. Šesták M. Českoslovanství a jihoslovanství do roku 1918. // První světová válka, moderní demokracie a T.G. Masaryk. Sborník

.....
 příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané ústavem T.G. Masaryka ve dnech 22.-24. září 1994 v zámku v Liblicích u Mělníka. – Praha, 1995.; 22. Білак П., Петрищев П., Шворц П. Доля й недоля „старої країни” (Державотворчі концепції американських словаків та русинів (1900 – 1918 рр.)). // Карпатський край. Травень–1994. – № 5– червень – 6 (105). Річник 4.; 23. Віднянський С.В. Чехословацька республіка // Історія Центрально-Східної Європи. – Львів, 2001.; 24. Голотик Л. Октябрьская революция и национально-освободительное движение в Словакии в 1917–1918 гг. – Москва, 1960; 25. Кірсенко М. Чеські землі в міжнародних відносинах Центральної Європи 1918-1920 років. Політико-дипломатична історія з доби становлення Чехословацької республіки. – К., 1997.; 26. Масарик Т.Г. Світова революція за війни й у війні 1914-1918. Спомини. – Львів, 1930.; 27. Поп Ю.І. Перша світова війна і чеська політична програма // Перша світова війна і слов'янські народи. Матеріали міжнародної наукової конференції 14-15 травня 1998 р. – К., 1998; Його ж. Словацьке питання в чеській політичній програмі в роки Першої світової війни. // Університет. – листопад-грудень. – 2005. – № 6 (8).; 28. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2001.; 29. Тейлор А. Дж. П. Габсбурзька монархія 1809-1918. Історія Астрійської імперії та Австро-Угорщини. – Львів, 2002.; 30. Фісанов В. Програме суперництво (США та Австро-Угорщина у Центральній Європі в роки Першої світової війни). – Чернівці, 1999.; 31. Чапек К. Бесіди з Т.Г. Масариком. – Львів: Каменяр, 2001.; 32. Шніцер І.О. Місце і роль Словаччини в житті та діяльності Т.Г. Масарика // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Історія”. – № 7. – 2002.

О.В. Разиграс

ПОЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА ПОЛІЦІЯ ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА В ОХОРОНІ СХІДНОГО КОРДОНУ

Особливе місце в новітній історії України посідають українсько-польські стосунки міжвоєнного періоду. Активній розробці проблематики значною мірою сприяло проголошення незалежності України, котре скинуло ідеологічний тягар над пером дослідника. Поряд із наявністю досить ґрунтовних досліджень щодо суспільно-політичного, соціально-економічного, культурного розвитку Волині у вказаний період, ми можемо констатувати відсутність поважних розвідок щодо функціонування структур державної адміністрації, суду та прокуратури. Одним з важливих, а разом з тим малодосліджених питань залишається проблема діяльності підрозділів державної польської поліції на теренах Волинського воєводства, а особливо роль і місце правоохоронних органів у охороні східного кордону II Речі Посполитої.

Зауважимо, що вітчизняними науковцями проблема діяльності органів державної польської поліції в охороні східного кордону майже не піднімалася. Винятки можуть становити поодинокі згадки про репресії поліції проти націоналістичного, робітничого та комуністичного руху. Натомість серед польських істориків спостерігається значний поступ у дослідженні правоохоронних органів. Діяльність поліції у охороні кордону з СРСР вивчали: Г. Домінічак¹, Р. Літвінський², А. Місюк³, А. Пеплонський, Я. Прохвіч⁴, Я. Пшибильський⁵, Я. Тюлішка⁶.

З огляду на актуальність теми, її малодослідженість, потужну джерельну базу ми поставили за мету з'ясувати роль, місце та значення підрозділів польської поліції Волинського воєводства у охороні східного кордону II Речі Посполитої.

Нагадаємо, що польський адміністративний апарат, судові структури, фінансові організації, повітова адміністрація, як і органи поліції, розпочали свою діяльність на Волині ще з літа 1919 р. Незважаючи на те, що згаданий доробок був перерваний внаслідок наступу більшовицької армії та відповідної евакуації в липні 1920 р, вже у вересні 1920 р. польські війська повторно зайняли волинські терени і відновили своє панування. Функції адміністративного апарату виконувало „Управління земель етапових та прифронтових”. Слід відзначити, що в період польсько-української та польсько-радянської воєн східний кордон II Речі Посполитої визначався лінією фронту. Натомість завершення військових дій у жовтні 1920 р. закріпило польську присутність на Волині, а мирний договір у Ризі від 18 березня 1921 р. між Польщею та трьома радянськими республіками – Росією, Україною та Білоруссю – остаточно визначив майбутнє Волині на найближчі двадцять років, а разом з тим засвідчив перемогу так званої „інкорпораційної” концепції державного устрою II Речі Посполитої, сформульованої ендеком Р. Дмовським⁷.

Логічним закінченням повоєнних адміністративних перетворень у нововідродженій державі стало утворення 1 березня 1921 р. Волинського воєводства зі столицею у місті Луцьку. Нормативно правове підґрунтя вказаній події склав закон від 4 лютого 1921 р. „Про унормування юридично-політичного стану на землях, приєднаних до Речі Посполитої на підставі мирного договору підписаного у м. Ризі від 12 жовтня 1920 р.”. Зауважимо, що де-юре Рада Послів Ліги Націй визнала